

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور شهریار نامه / [مختاری]؛ تصحیح رضا غفوری.
مشخصات نشر تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری نشر سخن، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری ۸۹۵ ص.
فروست مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار؛ ۲۰۷
شابک ۱-۷۸-۵۹۴۲-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی فیپا
یادداشت نمایه .
موضوع شعر فارسی -- دوره صفویه قرن ۱۲- ۱۰ ق.
موضوع Persian poetry -- 16 - 18th century
شناسه افزوده غفوری، رضا، ۱۳۶۰-، مصحح
رده بندی کنگره PIR ۶۱۲۱/۵/ش ۹ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی ۸۶۱/۴
شماره کتابشناسی ملی ۵۱۵۷۳۱۸

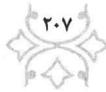
شهریار نامه

سرودہ مختاری (دورہ صفویہ)

تصحیح و تحقیق

دکتر رضا غفوری

مجموعه انتشارات
ادبی و تاریخی
موقوفات دکتر محمود افشار

[۵۸]

گنجینه زبان و ادبیات فارسی دری

هیأت‌گزینش کتاب و جوایز

دکتر سید مصطفی محقق داماد - دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی - دکتر زاله آموزگار - دکتر جلال خالقی مطلق
دکتر حسن انوری - دکتر فتح‌الله مجتبابی - دکتر محمود امیدسالار - کاوه بیات
دکتر محمد افشین وفایی (مدیر انتشارات)

درگذشتگان

ایرج افشار - دکتر سید جعفر شهیدی - دکتر جواد شیخ‌الاسلامی - دکتر اصغر مهدوی - دکتر یحیی مهدوی

شهریار نامه

سرودهٔ مختاری (دورهٔ صفویه)

تصحیح و تحقیق دکتر رضا غفوری

گرافیسیت، طراح و مجری جلد کاوه حسن بیگلو

صفحه‌آرا زینب نورپور جویباری

لیتوگرافی کوثر

چاپ متن دایرهٔ سفید

صحافی حقیقت

تیراژ ۱۱۰۰ نسخه

چاپ اول ۱۳۹۷

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار

خیابان ولی‌عصر، بالاتراز چهارراه پارک‌وی، خیابان عارف‌نسب

تلفن: ۲۲۷۱۳۹۳۶ دورنما: ۲۲۷۱۴۹۳۶

با همکاری انتشارات سخن

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید نظری، پلاک ۴۸

تلفن: ۵-۶۶۹۵۳۸۰۴ دورنما: ۶۶۴۰۵۰۶۲

تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها

۵-۶۶۹۵۳۸۰۴

شورای تولیت

متولیان مقامی

رئیس مجلس - رئیس دیوان عالی کشور - وزیر فرهنگ (وزیر آموزش و پرورش)
وزیر بهداشت و درمان و آموزش پزشکی) - رئیس دانشگاه تهران (یا معاونان اول هر یک از این پنج مقام) (طبق ماده ۲ و قننامه)

متولیان منصوص

دکتر سید مصطفی محقق داماد (رئیس شورا) - دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی (جانشین: دکتر محمد اسلامی - بازرس)
سید محمود دعایی - دکتر علی محمد میر (جانشین: دکتر احمد میر)
ساسان دکتر افشار - آرش افشار (بازرس)

موسسه فرهنگی هنری دکتر محمود افشار

دکتر سید مصطفی محقق داماد رئیس هیأت مدیره - دکتر محمد افشین وفایی مدیر عامل - آرش افشار بازرس

درگذشتگان

دکتر مهدی آذر - حبیب الله آموزگار - دکتر جمشید آموزگار
ایرج افشار، سرپرست عالی و بازرس (منصوب واقف، از ۱۳۶۳-۱۳۸۹) - مهر بانو دکتر افشار
مهندس نادر افشار - بهروز افشار یزدی - دکتر سید جعفر شهیدی، رئیس هیأت مدیره (از ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۳)
دکتر جواد شیخ الاسلامی - اللهیار صالح - دکتر منوچهر مرتضوی - دکتر اصغر مهدوی - دکتر یحیی مهدوی - دکتر محمدعلی هدایتی

یادداشت واقف

اول

طبق ماده ۲۳ و قفنامه اول مورخ یازدهم دی ماه ۱۳۳۷ ه. ش. درآمد باید صرف ترجمه و تألیف و چاپ کتب و رسالات که با هدف این موقوفات موافق باشد و همچنین کمک به مجله آینده در صورت احتیاج و احتمالاً دادن جوایز به نویسندگان به شرح دستور این وقفنامه گردد.

دوم

هدف اساسی این بنیاد ملی طبق ماده ۲۵ و قفنامه تعمیم زبان فارسی و تحکیم وحدت ملی در ایران می باشد. بنابراین کتبی که با بودجه این موقوفات منتشر می شود باید مربوط به لغت و دستور و ادبیات فارسی و جغرافیای تاریخی و تاریخ ایران باشد. کتب کلاسیکی مدارس عمومی نباید با درآمد این موقوفات چاپ شود.

سوم

طبق ماده ۲۶ مقداری از کتب و رسالات چاپ شده با بودجه این موقوفات باید به طور هدیه و به نام این موقوفات به مؤسسات فرهنگی، کتابخانه ها و قرائتخانه های عمومی ایران و خارج و بعضی از دانشمندان ایران و مستشرقین خارجی فرستاده شود.

چهارم

چون نظر بازرگانی در انتشارات این موقوفات نیست و تا حدی تحمل زبان هم جایز است طبق ماده ۲۷ و قفنامه هیچ کتاب و رساله نباید کمتر از قیمت تمام شده و همچنین مبلغی زائد از بهای تمام شده با افزایش صدی ده تا بیست و پنج قیمت گذاری شود... این افزایش ۲۵ درصد به واسطه حداقل حق الزحمه فروشنندگان و هزینه ای است که برای پست و غیره تحمیل می شود. از کتابفروشان تقاضا داریم که در این امر خیر ملی که ابداً جنبه تجارتي ندارد با ما یاری و تشریک مساعی بنمایند.

پنجم

بر اساس موافقت نامه دوم (مورخ ۱۳۵۲/۴/۱۲) که میان واقف و دانشگاه طهران به امضاء رسیده، قسمت‌های مهمی از رقبات، مانند جایگاه سازمان لغت نامه دهخدا و محل مؤسسه باستان‌شناسی به طور رایگان به دانشگاه طهران واگذار شده و رقبات دیگری هم با درآمد آنها طبق ماده دوم برای اجرای مفاد وقفنامه که از جمله عبارت از دادن جوایز ادبی و نشر کتب تاریخی و لغوی راجع به ایران (به استثنای کتب درسی) می‌باشد در اختیار دانشگاه طهران قرار می‌گیرد که وصول نموده و به نام این موقوفات اعطا و نشر گردد.

ششم

چون طبق ماده ۳ موافقت نامه نامبرده مقرر شده است که از طرف ریاست دانشگاه یک نفر از متولیان این موقوفات که از طرف واقف به عضویت کمیته انتشارات بنیاد معین شده باشد برای سرپرستی اداره امور جوایز و نشر کتاب انتخاب شود ریاست دانشگاه آقای ایرج افشار را که از متولیان شورای تولیت است و از طرف واقف نیز به عضویت کمیته نامبرده معین شده به سمت سرپرست انتخاب و برقرار نمودند.

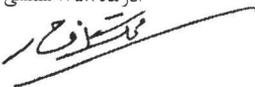
هفتم

چون نگارنده این سطور به واسطه کبر سن (۸۶ سال شمسی) از این پس نخواهم توانست به سرپرستی این کارها بپردازم، از این پس تمام اختیارات خود را در انتخاب تألیف و ترجمه و خرید کتب و غیره به فرزند ارشد خود ایرج افشار واگذار کردم. در این چند سال اخیر هم که ده جلد از تألیفات خودم از طرف موقوفات به طبع رسیده با کوشش و سرپرستی وی بوده است. کسانی که مایل به همکاری در تألیف یا ترجمه و نشر کتاب هستند می‌توانند به او مراجعه کنند. تنها شرط کار موافق بودن تألیف و ترجمه با هدف‌های این بنیاد، یعنی ترقی ملت و کشور و تعمیم زبان فارسی و تکمیل وحدت ملی در ایران که وطن مشترک و زبان رسمی و ملی همه ایرانیان است می‌باشد.

هشتم

این یادداشت کلی برای چاپ در آغاز هر یک از نشریات این بنیاد نوشته شده است.

دکتر محمود افشاریزدی
آذر ماه ۱۳۵۸ شمسی

تقدیم به دو دوست شاه‌نامه شناس:

دکتر ابوالفضل خطیبی

دکتر سجاد آیدنلو

❖ فهرست مطالب ❖

سرآغاز	۲۵
مقدمه	۲۹
متن منظومه	۱۹۳
[آغاز داستان شهریار پسر برزو].....	۱۹۵
[رفتن پهلوانان به نخچیرگاه و گفت وگویی آنها بر سر نخچیر]	۱۹۷
[قهر کردن شهریار و رفتن از زابل]	۲۰۱
رسیدن شهریار به سرند و بردن سوداگر او را به خانه خود و بیمار شدن شهریار ..	۲۰۴
زدن شهریار قباق را و کشتن پیل مست را از مشت و نوکر شدن شهریار پیش	۲۰۷
ارژنگ شاه	۲۰۷
پرسیدن شهریار که [توبال] کیست و بیان نمودن ارژنگ	۲۱۲
دادن ارژنگ شاه دختر خود را به شهریار برزوی و ظاهر کردن پیش ارژنگ که من شهریار	۲۱۴
پسر برزوی سهرابام	۲۱۴
لشکر آراستن ارژنگ به جنگ توبال	۲۱۶
آمدن زرقام به میدان و رفتن الماس در برابر او و کشتن الماس زرقام را و آمدن توبال و	۲۱۷
کشتن الماس و کندر را و برآشفتن شهریار و در جنگ رفتن و رزم خواستن شهریار	۲۱۷
برزوی	۲۱۷
جنگ کردن شهریار با توبال و کشته شدن فیل توبال و گریختن توبال از جنگ شهریار	۲۱۹
برزوی	۲۱۹
جنگ مغلوبه شدن میان سپاه ارژنگ شاه و توبال	۲۲۱

- ۲۲۱ کشتن توبال قمهور پسر ارژنگشاه را و رفتن شهریار و گریختن توبال
- ۲۲۲ ماتم داشتن ارژنگ برای قمهور به سبب کشته شدن پسر خود.
- ۲۲۳ گرفتن شهریار عاس را و دادن عاس قلعه دزمال را
- ۲۲۶ کشتن کنارنگ نیو را
- ۲۲۷ کشتن شهریار کنارنگ [را].
- ۲۲۹ جنگ مغلوبه شدن و کشتن شیرنگ سپور را.
- ۲۳۰ رفتن شهریار به سپاه هیتال و جنگ کردن
- ۲۳۴ کشتن شهریار شیرنگ را.
- ۲۳۹ نامه نوشتن [هیتال به] جمهور و روانه شدن جمهور
- ۲۴۰ رفتن ارژنگ به شکار و به در رفتن شهریار در پی گور.
- ۲۴۱ رسیدن شهریار به قلعه عنبر و گرفتار شدن در طلسم
- ۲۴۵ آمدن مرجانه پیش شهریار و خواستن کام دل.
- ۲۴۷ رفتن عاس به لشکر هیتال و کشتن ماهان را و رسیدن جمهور به لشکر هیتال
- ۲۵۰ لشکر کشیدن هیتال
- ۲۵۱ لشکر آراستن ارژنگ و کشتن فرهنگ شیرویه را.
- ۲۵۲ کشتن زرفام فرهنگ را
- ۲۵۳ جنگ مغلوبه شدن و گریختن ارژنگ و لشکر کشیدن [به کوه]
- ۲۵۴ شکستن شهریار طلسم را
- ۲۶۰ گرفتن شهریار فرانک دختر هیتال را.
- ۲۶۴ آگاه شدن شهریار از مکر و دستان شیرافکن
- ۲۶۵ رفتن شهریار به شکار و کشتن شیرافکن را
- ۲۶۷ رسیدن سپاه ارژنگشاه و خبر دادن از حال او
- ۲۶۸ رسیدن شهریار به طلایه هیتالشاه و شکستن و رفتن پیش ارژنگشاه
- ۲۷۳ کشته شدن زرفام به دست شهریار
- ۲۷۵ برگشتن هر دو لشکر از هم‌دیگر و آوردن شهریار جمهور را به پیش ارژنگشاه
- ۲۷۸ شناختن شهریار مرجانه جادو را

۲۸۱	رسیدن نامه هیتال شاه به ارژنگ شاه.
۲۸۱	جواب نامه نوشتن ارژنگ شاه به هیتال شاه.
۲۸۲	گرفتن عاس شهریار را و بردن پیش هیتال شاه.
۲۸۴	بند افتادن شهریار در زندان سران‌دیب.
۲۸۵	رزم کردن ارژنگ شاه با هیتال شاه و شکست خوردن ارژنگ شاه.
۲۸۸	نامه نوشتن ارژنگ شاه به زنگبار و یاری خواستن.
۲۸۹	آمدن ارژنگ شاه با سپاه بر سر هیتال شاه.
۲۹۱	بند پاره کردن شهریار در بارگاه هیتال شاه.
۲۹۵	صف کشیدن ارژنگ شاه به سر هیتال شاه.
۲۹۶	پیدا شدن نقاب‌دار زردپوش و کشتن نصوص را.
۲۹۷	رفتن نسناس زنگی به رزم او.
۲۹۸	کشته شد بلال به دست نسناس زنگی.
۲۹۹	پیدا شدن نقاب‌دار زردپوش و رزم او با نسناس.
۲۹۹	پیدا شدن نقاب‌دار سیه‌پوش و رزم او با نقاب‌دار زردپوش.
۳۰۱	نامه نوشتن هیتال شاه به اکره شاه و آمدن شنگاوه گرد.
۳۰۳	صف‌آرایی هیتال با ارژنگ شاه در برابر همدیگر.
۳۰۴	رها شدن شهریار از بند هیتال شاه.
۳۰۶	خبردار شدن هیتال شاه از بند پاره کردن شهریار و به در رفتن.
۳۰۹	بردن شهریار شنگاوه را به پیش ارژنگ شاه.
۳۱۱	هنرنمایی کردن فرانک با شهریار.
	بخشیدن جام انجم‌نمای با آیینۀ حکمت ارژنگ شاه به شهریار و مجلس‌آراستن
۳۱۲	ارژنگ شاه با شهریار.
۳۱۴	صف کشیدن [سه] لشکر در برابر همدیگر.
۳۱۵	رزم شنگاوه با لشکر هیتال شاه.
۳۱۷	رزم توپال برادر هیتال شاه با شنگاوه.
۳۱۸	رزم توپال با شهریار و کشته شدن توپال.

- ۳۱۹ رزم هیتال شاه با شنگاوه
- ۳۲۱ رزم شهریار با نقاب دار زردپوش
- ۳۲۴ داستان آمدن ارژنگ شاه به دروازه شهر سرانندیب
- ۳۲۶ قسمت کردن شهریار دروازه‌ها به نامداران
- ۳۲۷ رفتن شهریار به پای قلعه سرانندیب
- ۳۲۸ پیدا شدن نقاب دار سرخ‌پوش و جنگ او با شهریار
- ۳۳۰ بازگشت نقاب دار سرخ‌پوش و شهریار از یک‌دیگر
- ۳۳۲ آمدن مضراب دیو به خیمه شهریار و بردن دلارام
- ۳۳۵ گرفتن سرخ‌پوش ارژنگ را
- ۳۴۰ گرفتن فرانک ارژنگ و بهزاد را
- ۳۴۳ آمدن رسول پادشاه خاور زمین به پیش لهراسپ و شکایت کردن او از ابلیس دیو
- ۳۴۷ خواب دیدن رستم کی خسرو را
- ۳۴۸ رفتن رستم به [نزد] لهراسپ شاه و رفتن به خاور زمین
- ۳۵۱ خبر رسیدن به لهراسپ شاه از کشته شدن جهن افراسیاب
- ۳۵۲ لشکر کشیدن ارجاسپ به لهراسپ شاه
- ۳۵۳ داستان نُه بیشه و رفتن شهریار برزوی
- ۳۵۴ رسیدن شهریار به بیشه اول و کشتن فیلان را
- ۳۵۵ رسیدن شهریار به بیشه دوم و کشتن کرگان را
- ۳۵۸ رسیدن شهریار به بیشه سیوم و کشتن نر ازدها
- ۳۶۱ رسیدن شهریار به بیشه چهارم و رفتن در پی مور
- رسیدن شهریار به دخمه گرشاسب و خواب دیدن گرشاسب و گذشتن از بیشه
- ۳۶۶ موران
- ۳۶۵ رسیدن شهریار به بیشه پنجم و کشتن شیران نر را
- ۳۶۸ رسیدن شهریار در بیشه ششم و کشتن غولان را
- ۳۷۰ رسیدن شهریار به بیشه هفتم و گرفتن شهریار زنگی را
- رسیدن شهریار به بیشه هشتم و گذشتن از دریا و کان آهن ربا و کان لعل و یاقوت و بستن

۳۷۴ شهريار بوزينگان را.
۳۷۷ رسيدن شهريار به بي‌شه نهم و گرفتن او سگساران را
۳۸۱ رفتن شهريار به کوه و آوردن دل‌آرام را.
۳۸۴ جنگ کردن شهريار با مضراب‌ديو و گرفتن شهريار مضراب‌ديو و بند کردن [او].
۳۸۶ پاره کردن مضراب بند را و گريختن و رفتن شهريار عقب سرخ‌پوش را.
۳۸۹ جنگ کردن زنگی با سپاه سرخ‌پوش
۳۹۰ گرفتن سیه‌پوش زنگی زوش را
۳۹۰ خلاص کردن شهريار زنگی را و خشم گرفتن سیه‌پوش.
۳۹۲ گرفتن سرخ‌پوش زنگی را و بند کردن
	پاره کردن زنگی زوش بند را و گريختن از بند سرخ‌پوش و رسيدن به نزد شهريار
۳۹۴ برزوی
	آمدن پاس و خود برداشتن از سر سرخ‌پوش و دیدن شهريار فرامرز يعنی عم پدر
۳۹۸ خود را.
۴۰۳ نامه نوشتن شهريار به فرانک.
۴۰۴ به چاه انداختن فرانک شهريار را
۴۰۶ جنگ کردن لهراسپ با ارجاسپ و گريختن لهراسپ و رفتن به قلعه بلخ
۴۰۷ خبر يافتن زال از آمدن ارهنگ به سيستان و فرستادن زال زر زواره را به جنگ
۴۰۸ جنگ کردن خورشيدمينو با سپاه ارهنگ
۴۰۹ زخم خوردن خورشيدمينو از ارهنگ
۴۱۱ گرفتن ارهنگ سام و تخاره را و بند کردن و نامه نوشتن زواره به زال
۴۱۳ جواب نوشتن زال نامه زواره را
۴۱۴ گرفتار شدن زواره به دست ارهنگ
۴۱۹ جنگ کردن زال با سپاه ارهنگ
	شکستن دست ارهنگ از گرز زال و گريختن ارهنگ و رفتن [از] پيش زال زر
۴۲۰ نزد ارجاسپ.
۴۲۳ بند و زنجير کردن ارجاسپ يلان را

- ۴۲۵ نامه نوشتن لهراسپ به گشتاسپ.
- ۴۲۷ گرفتن ارجاسپ بلخ را و گریختن لهراسپ.
- ۴۳۰ گرفتن ارجاسپ گودرز را و بند کردن.
- ۴۳۳ گرفتن ترکان زیر را.
- ۴۳۵ جنگ کردن لهراسپ با ترکان.
- ۴۳۸ رسیدن فرامرز رستم پیش لهراسپ شاه.
- ۴۴۰ کشتن فرامرز طهماسب برادر شاه ارجاسپ را.
- ۴۴۴ خواب دیدن زال کی خسرو را و آمدن پیش لهراسپ شاه.
- ۴۴۵ فرستادن ارجاسپ ارهنگ را به جنگ فیروز طوس.
- ۴۴۷ گرفتن ارهنگ فیروز طوس را و گریختن لشکر از میدان جنگ.
- ۴۴۸ زخم خوردن گشتاسپ از ارهنگ و رفتن به سیستان.
- ۴۵۰ گرفتن گشتاسپ جاماسپ را و شناختن مادر خود و رفتن به سیستان.
- ۴۵۲ خبر رسیدن به زال زر از آمدن گشتاسپ به سیستان.
- ۴۵۳ بریدن دلارام دست مضراب دیو را.
- ۴۵۴ آمدن دلارام به قلعه فرانک به رسم سوداگران.
- ۴۵۹ طلبیدن دلارام فرانک را به طریق مهمانی به خانه خود.
- ۴۶۱ گرفتن دلارام فرانک را و خلاص کردن اردشیر شهریار را از بند.
- ۴۶۴ عقد بستن شهریار فرانک را به ارژنگ و رفتن به ایران.
- ۴۶۶ روانه شدن شهریار به طرف چین.
- ۴۶۸ جنگ کردن پاس پرهیزگار و رسیدن گشتاسپ.
- ۴۷۰ به دار کردن ارجاسپ گودرز را.
- ۴۷۴ رفتن فرامرز به میدان ارجاسپ و غایب شدن فرامرز.
- ۴۷۶ جنگ کردن خورشید با سپاه ارجاسپ.
- ۴۷۸ گرفتن ارهنگ پاس و خورشیدمینو را.
- ۴۷۸ کشتن ارهنگ گرگوی و گرگین و گرفتن ارهنگ اردشیر و رویین گرگین را.
- ۴۸۲ جنگ کردن بانوگشسب با ارهنگ و زخم یافتن بانو.

فهرست مطالب ۱۹

- ۴۸۲ جنگ کردن گشتاسپ با ارهنگ و جنگ مغلوبه شدن و زخم خوردن زال
- ۴۸۵ کشتن شهریار منقاش را
- ۴۸۹ رفتن شهریار از پی آهوی و رسیدن به کوه آینه و دیدن شهریار گرد پیر کُهبَد را
- ۴۹۲ کندن شهریار زمین را و پیدا شدن در آهن
- ۴۹۴ شکستن شهریار طلسم را
- ۴۹۵ گرفتن شهریار خاقان چین را
- ۴۹۷ جنگ مغلوبه شدن
- ۴۹۸ گرفتن شهریار ارهنگ را
- ۵۰۱ نامه نوشتن ارجاسپ به شهریار و رفتن شهریار پیش ارجاسپ
- ۵۰۴ زخم زدن شهریار ارجاسپ را
- ۵۰۶ کشتن شهریار ارهنگ را و روانه شدن به طرف ایران
- ۵۰۹ گرفتن اردشیر بیورد را
- ۵۱۱ رفتن اردشیر [از] پیش زال و فرستادن زال خورشید را عقب او
- ۵۱۳ رسیدن خورشید به اردشیر
- ۵۱۴ گرفتن اردشیر خورشید را
- ۵۱۵ گرفتن شهریار اردشیر را
- ۵۲۱ نامه نوشتن شهریار به فیروز طوس
- ۵۲۱ کشتن فیروز الماس را
- ۵۲۳ گرفتن شهریار فیروز را
- ۵۳۰ رسیدن راهوی پیش زال و روانه شدن لهراسپ به طرف بلخ
- ۵۳۱ زخم زدن زواره اردشیر را و اردشیر زواره را
- ۵۳۴ کشتن اردشیر ایرم را
- ۵۳۵ کشتن اردشیر ایرمان را
- ۵۳۶ گرفتن راهو اردشیر را
- ۵۳۷ خلاص کردن شهریار اردشیر را از بند
- ۵۴۱ کشتن شهریار راهوی را

- ۵۴۲ گرفتن شهریار سام را
- ۵۴۳ گرفتن شهریار زواره را
- ۵۴۴ گرفتن شهریار پاس را
- ۵۴۵ نامه نوشتن زال به شهریار و فرستادن به دست جاماسپ وزیر
- ۵۴۶ پرسیدن شهریار احوال از جاماسپ و گفتن او احوال را و بند کردن شهریار او را
- ۵۴۹ جواب نوشتن شهریار نامه زال را
- ۵۵۰ آمدن شیرویه به پیش زال زر
- ۵۵۰ هنر نمودن شهریار در میدان از برای دیدن زال
- ۵۵۱ رزم زال زر با شهریار و تعریف نمودن زال شهریار را پیش شاه لهراسپ
- ۵۵۵ رسیدن نامه ارژنگ به شهریار و روانه شدن شهریار به طرف سرنند
- ۵۵۷ نامه نوشتن شهریار به زال زر و خلاص کردن جاماسپ را
- ۵۵۸ کشتن شهریار جیپال را
- ۵۶۱ رفتن فرامرز به پیش تسلیم و رسیدن به پیش او
- ۵۶۴ کشتن فرامرز رستم مضراب دیو را
- ۵۶۸ دادن تسلیم شاه دختر خود را به فرامرز پسر رستم زابلی
- ۵۷۱ رسیدن فرامرز به شهر خرّم آباد
- ۵۷۴ رسیدن رستم زال پیش انکیس شاه
- ۵۷۶ کشتن رستم بلقاس را
- ۵۷۸ رسیدن رستم زال به مکان دیو
- ۵۸۱ خواب دیدن رستم زال [را]
- ۵۸۴ رسیدن رستم به مرد پیر و وصیت مرد پیر
- ۵۸۷ رفتن رستم به گنبد و شنیدن صدای رخس
- ۵۸۸ گرفتن رستم ابلیس دیو را
- ۵۹۱ رها کردن رستم ابلیس دیو را و پشیمان شدن
- ۵۹۳ درآوردن رستم رخس را از چاه
- ۵۹۵ روانه شدن رستم به طرف خاور

فهرست مطالب ۲۱

- آوردن فرامرز رخس رستم و اندوهگین شدن ۵۹۶
- گرفتن رستم ابلیس را بار دیگر ۶۰۰
- جنگ کردن فرامرز با غلامان مهر شاه ۶۰۴
- جنگ کردن فرامرز با سپاه انکیس ۶۰۹
- جنگ کردن فرامرز با رستم و افتادن خود از سر فرامرز و معلوم شدن ۶۱۰
- جدا کردن انکیس پیشکش برای لهراسپ شاه ۶۱۴
- گرفتن زال اردشیر و جمهور را به کمند ۶۱۵
- خبر دادن دیده بان به پور طوس از آمدن لشکر ۶۱۹
- گرفتن شهریار بهرام طوس و فیروز طوس را ۶۲۰
- آمدن شهریار یل و گرفتن رهام را ۶۲۱
- جنگ کردن زال با شهریار ۶۲۲
- برگشتن زال از جنگ ۶۲۶
- خبر آمدن به نزدیک زال از آمدن رستم از خاور ۶۲۸
- صف آراستن زال در برابر شهریار ۶۳۰
- گرفتن اردشیر رهام و رویین را ۶۳۱
- گرفتن [زال] اردشیر را و آمدن شهریار و جنگ کردن با زال ۶۳۳
- رسیدن ارژنگ به پیش شهریار ۶۳۷
- رسیدن نامه لهراسپ به زال و رستم ۶۳۸
- رزم رستم با شهریار و نامه نوشتن ارژنگ به زال که این جوان شهریار [است] ۶۴۱
- آمدن رستم به پیش لهراسپ شاه ۶۴۸
- خبر آمدن به لهراسپ از سخره ۶۴۹
- آمدن رسول سلیمان علیه السلام به پیش لهراسپ ۶۵۲
- بستن زال رسول سلیمان علیه السلام را ۶۵۵
- گفتن شهریار فیروز طوس را که پیش لشکر برود ۶۵۶
- گرفتن طلحه فیروز طوس را ۶۵۷
- فرستادن اردوان طلحه را به سر پل ۶۵۹

- گرفتن شهریار طلحه را و گذشتن از پل ۶۶۰
- خبر رسیدن به شاه مازندران از گرفتن پل ۶۶۱
- نشان دادن مادر سخره از گرز و کمان دیوسفید ۶۶۳
- نامه نوشتن شهریار به شاه مازندران ۶۶۳
- صف آراستن دو لشکر ۶۶۴
- جنگ کردن بیورز با آجیر و کشته شدن بیورز ۶۶۵
- کشتن شهریار آجیر را و دریدن صف سپاه ۶۶۵
- رفتن شهریار به شکار و خبر یافتن از سخره ۶۶۸
- جنگ کردن شهریار با سخره و زخم خوردن از یکدیگر ۶۷۱
- رسیدن سخره به پیش اردوان ۶۷۲
- فرستادن اردوان نگین پیش اردشیر که شهریار کشته شد ۶۷۵
- گریه کردن پهلوانان برای شهریار ۶۷۷
- روان شدن لهراسپ به طرف مازندران ۶۷۸
- رسیدن لهراسپ به سر آب و عاجز شدن ایرانیان ۶۷۹
- آب بردن فرامرز و زال را ۶۸۱
- کشتن رستم سیپور را ۶۸۲
- خواب دیدن رستم کی خسرو را ۶۸۴
- بستن پل بار دیگر و گذشتن لشکر از آب و رسیدن ۶۸۵
- بیهوش شدن شهریار و بردن مرد دهقان شهریار را به خانه خود و آمدن به هوش ۶۸۷
- روانه شدن شهریار به طرف آمل و جنگ کردن شهریار با سپاه اردوان و دیدن فیروز و گفتن احوال او ۶۹۰
- شبیخون کردن شهریار با سپاه اردوان و کشتن ماهوی را ۶۹۳
- نامه نوشتن اردوان به لهراسپ شاه ۶۹۵
- نامه نوشتن لهراسپ به اردوان شاه مازندران ۶۹۶
- آمدن سخره دیو به میدان و گریختن اردشیر از میدان و رسیدن شهریار و جنگ کردن ۶۹۷

فهرست مطالب ۲۳

- ۶۹۸ جنگ کردن شهریار با سخره و زخم خوردن.
- ۷۰۳ طلبیدن پادشاه مازندران اردوان، جادو را.
- ۷۰۵ بیرون آمدن زال از آب و رسیدن به قلعه تجاو.
- ۷۰۷ جنگ کردن زال با تجاو و گرفتن او را و گفتن زال نام خود را و خلاص دادن او را.
- ۷۰۹ بیرون آمدن فرامرز از آب و جنگ کردن [با] سپاه اردوان و گرفتن شیرزاد را.
- ۷۱۱ جنگ کردن سخره با شهریار و گرفتار شدن شهریار.
- ۷۱۲ به در رفتن رستم از پی سخره دیو.
- ۷۱۳ آمدن فرامرز پیش لهراسپ و آوردن شیرزاد پسر اردوان را.
- ۷۱۵ آمدن رستم به خانه دهقان.
- ۷۱۶ خواب دیدن رستم زال لهراسپ پریشان را.
- ۷۱۷ جنگ کردن رستم با زال و دیدن همدیگر را.
- ۷۲۰ جنگ کردن زال با فرامرز.
- ۷۲۲ صف کشیدن [لهراسپ] و شاه مازندران.
- ۷۲۴ نامه نوشتن شاه مازندران به ارجاسپ.
- ۷۲۵ آمدن فرامرز و ارژنگ و زال به پیش رستم و خبر دادن که لهراسپ را جادو ببرد.
- ۷۲۸ پیغام فرستادن رستم به اردوان.
- ۷۲۹ جواب دادن اردوان [نامه] رستم زال و بند آوردن پسر خود را.
- ۷۳۲ فرستادن اردوان جادو را به جنگ رستم.
- ۷۳۲ جنگ کردن رستم با اردوان جادو و گریختن جادو.
- ۷۳۴ رفتن رستم به غار و کشتن جادو را.
- ۷۳۶ کشتن رستم اردوان را.
- ۷۳۷ آوردن رستم سر شاه مازندران را به پیش پادشاه.
- ۷۳۹ روانه شدن لهراسپ به ایران و ماندن شهریار به آمل.
- ۷۳۹ کشتن فرامرز تگین تاش را.
- ۷۴۰ صف آراستن لهراسپ و ارجاسپ.
- ۷۴۰ برداشتن فرامرز ارجاسپ را از زمین و رها شدن او.

- ۷۴۳ گریختن ارجاسپ.
- ۷۴۶ گرفتن شهریار سخره را.
- ۷۴۷ فرستادن لهراسپ زال زر را به پیش سلیمان پیغمبر علیه السلام.
- ۷۴۹ رفتن لهراسپ به بلخ و نشستن به شاهی.
- ۷۵۱ پرسیدن سلیمان علیه السلام سه مثل از زال و آزمایش کردن زور او.

۷۵۵ تعلیقات

۷۵۷ تعلیقات

۸۴۵ واژه‌نامه.

۸۵۳ نمایه

۸۵۵ نمایه نام اشخاص

۸۶۵ نمایه شهرها، کوه‌ها، رودها.

۸۷۱ نمایه جانوران.

۸۷۷ منابع

سراغاز

شهریارنامه یکی از منظومه‌های پهلوانی ادوار متأخر است و مانند دیگر متون مشابه، به تقلید از شاه‌نامه فردوسی سروده شده است اما متأسفانه اقبال آن را نداشت که چندان مورد توجه مردم قرار گیرد و امروز هم روایت‌های نقالی / شفاهی اندکی از آن به دست ما رسیده است و هم دست‌نویس‌های آن انگشت‌شمار است. با وجود آن‌که سال‌ها پیش برخی منظومه‌های پهلوانی مانند بهمن‌نامه، فرامرزنامه، سام‌نامه و جهانگیرنامه، در هند چاپ سنگی شد اما به دلیل دشواریابی این کتاب‌ها و یا چشم‌آزار بودن حروف چاپ سنگی، کمتر پژوهشگران به این آثار روی آوردند و برای سالیان سال، عمده آگاهی‌های آن‌ها درباره این متون، منحصر به همان معرفی کوتاه و مختصری بود که مرحوم ذبیح‌الله صفا در کتاب ارزنده خود، حماسه‌سرایی در ایران آورده بود، تا این‌که تصحیح علمی و انتقادی منظومه‌های یادشده در دو سه دهه اخیر، سبب شد که در چند سال گذشته پژوهش‌های دقیق‌تری درباره ادب حماسی ایران انجام پذیرد و از برخی نکته‌های مبهم این حوزه ادبی گره‌گشایی شود.

شهریارنامه در شمار آن دسته متون پهلوانی ایران است که مبهمات بسیاری دارد. از زمان نخستین پیرایش متن این منظومه، بیش از پنج دهه می‌گذرد که از نظر قدمت، دارای جایگاه دوم پس از گرشاسب‌نامه است و حال آن‌که پیشینه تصحیح انتقادی دیگر متون پهلوانی مشابه، اندکی بیش از سه دهه است. بر پایه قراینی که در دست داریم ظاهراً دو تحریر بلند و کوتاه از این منظومه، در دست است و تحریر

بلند آن که حدود هجده هزار بیت دارد از نظر شمار ابیات، جایگاه چهارم را پس از برزونا مه جدید، شاهنامه فردوسی و زرین‌قبانامه دارد.

سرگذشت پیرایش متن شهریارنامه با دیگر متون پهلوانی ایران تفاوت دارد؛ زیرا اگرچه پیرایش حاضر فاصله زمانی بسیاری با تصحیح دوم آن دارد اما به دلیل افتادگی‌های بسیار نسخه‌های تاکنون شناخته شده آن، همچنان نواقص و افتادگی‌های متن این منظومه بسیار است. شایان ذکر است اگرچه پایان منظومه‌های پهلوانی دیگری مانند فرامرزنامه (کوچک) و روایت دوم برزونا مه جدید هم ناقص است و داستان‌شان ناتمام می‌ماند اما تفاوت آن‌ها با شهریارنامه در این است که به درستی نمی‌دانیم عمر گویندگان این دو منظومه در آن حد بود که سروده خود را به پایان رسانند یا خیر، حال آن‌که بر پایه ابیات پایانی یکی از نسخ شهریارنامه، یقین داریم که سراینده این منظومه، سرایش آن را به پایان رسانده و داستان را ناتمام نگذاشته است.

پیرایش شهریارنامه، اندکی بیش از دو سال زمان برد. نگارنده در چند ماه آغازین کار، گذشته از خواندن دست‌نویس دشوار و پر غلط نویافته این منظومه، در صد دست یافتن نسخه کتابخانه بانکپور و همچنین به دست آوردن روایاتی نقلی / شفاهی از آن بود اما متأسفانه با همه تلاش‌هایی که در این راه کرد دسترسی به نسخه بانکپور برایش مقدور نشد و تنها موفق به یافتن دو روایت عامیانه از آن شد.

در تصحیح و پیرایش این متن، از راهنمایی و لطف شماری از استادان و دوستان خود بهره‌مند شدم که از بن جان سپاسگزار ایشانم: دوست نازنین و شاه‌نامه‌شناس، دکتر ابوالفضل خطیبی، نسخه‌های شماری متون حماسی را برایم فرستادند و مرا در به دست آوردن برخی منابع یاری نمودند. استاد فرهیخته، دکتر اکبر نحوی، نکته‌های سودمندی را درباره زمان تقریبی سرایش شهریارنامه، یادآور شدند. سرور ارجمند دکتر محمود امیدسالار با ژرف‌نگری به پرسش‌های نگارنده پاسخ دادند و برخی نکته‌های ارزشمند را درباره ابیات شهریارنامه متذکر شدند. دوست فرهیخته و گرامی، دکتر سجّاد آیدنلو، به پرسش بنده درباره چند بیت شهریارنامه در رابطه با مذهب شاعر، پاسخ عالمانه‌ای دادند و با فروتنی و سعه صدر همیشگی خود، در

تهیه و ارسال چند مقاله اهتمام ورزیدند. دوست فاضل و شاه‌نامه‌پژوه، دکتر آرش اکبری مفاخر، از روی بلندهمتّی خویش، بخش‌هایی از متن هفت‌لشکرگردی را که مرتبط با روایات شهریارنامه است پیش از چاپ این اثر در اختیار بنده گذاشتند. نگارنده بر خود فرض می‌داند از جناب دکتر محمد افشین وفایی و همکاران محترم ایشان سپاسگزاری کند که با انتشار این کتاب در سلسله انتشارات بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار موافقت نمودند، همچنین از سرکار خانم زینب نورپور تشکر می‌کند که کارهای صفحه‌آرایی و غلط‌گیری متن کتاب را به نحو احسن به انجام رسانیدند.

در پایان از همسر مهربانم که از آغاز تا انجام پیرایش متن، شکیبایی نمود و مرا با مهربانی‌های خود در راهی که در پیش داشتم یاری رساند صمیمانه سپاسگزارم.

رضا غفوری

دانشگاه حضرت نرجس (س) رفسنجان

اردی‌بهشت ۱۳۹۶